

Besøk fra Amerika

Robert M. Wah er fortsatt aller lykkeligst etter en lang arbeidsdag sammen med sine pasienter og studenter. Wah har flere ganger figurert på listen over USAs mest innflytelsesrike leger, og i 2014 ble han valgt til historiens første president av asiatisk herkomst for den 170 år gamle American Medical Association.

Vi har avtalt å møtes i foajeen på Den Norske Opera & Ballett i Bjørvika i Oslo. Hvor ellers? En av USAs mektigste kolleger har satt av en hel formiddag til oss, og vi – Den norske legeforening – vil gjerne kvittere med å tilby ham og hans følge en opplevelse som speiler både respekt og kvalitet. Kanskje det også er noe med å skape en ramme rundt samtalen som både er internasjonalt grenseoverskridende – slik kunsten jo er i sitt vesen – og samtidig nasjonal på sitt beste.

Utenfor de store vinduene mot fjorden viser den norske våren seg fra sin minst gjestmilde side, med sludd og vind. Damen som har ansvar for restaurangen denne formiddagen, kan dessuten bekrefte at vi på ingen måte kan regne med å få sitte litt skjermet under den korte samtalen før en bestilt omvisning og deretter lunsj. Så mye om det som kalles kontekst.

Idet Robert Wah ankommer, er alt på alle måter greit. Han er hyggelig, uformell, klarer på verdensvant vis å gjøre seg bekjem på verdens mest ubekjemme stol og svarer på alt jeg spør om. Ikke har han bedt om spørsmålene på forhånd, ikke stiller han krav om å få annet enn sine egne sitater oversatt og ikke har han med seg en personlig «ugle» som sitter fem centimeter unna og passer på at han ikke får impertinente eller upassende spørsmål heller. Der har våre egne maktpersoner – ministere og helsebyråkrater – noe å lære!

Jeg får innledningsvis vite at Robert Wah er i Norge som medlem av Board of Directors i World Medical Association. I år er møtet lagt til Oslo. Samtidig benytter han anledningen til å pleie kontakt med den skandinaviske grenen av IT-selskapet han er medisinsk hovedansvarlig for. For noen år siden ble han engasjert i helseteknologi – ut fra en egen evne til å stille irriterende og hyperrelevante spørsmål fra et brukerperspektiv. Derfra var veien usedvanlig kort

til å bli rådgiver for Pentagon og den amerikanske regjeringen, deretter helsedirektør for et verdensomspennende, kommersielt IT-firma.

– Jeg har alltid flere hatter på når jeg er ute og reiser, sier han.

Før samtalet blir riktig hyggelig – som den faktisk blir – finner jeg det rimelig å informere ham om at jeg tilhører dem

«Tradisjon er et grunn-element i vår egen historie som vi stadig bygger på, forbedrer og utforder. Konvensjoner er tomme ritualer som binder oss og gjør oss ufrie»

som alltid har betraktet den foreningen han leder, med den aller største skepsis. USA har verdens best betalte leger. 50 millioner amerikanere er stadig uten helseforsikring som kan gi dem forsvarlig legebehandling. Begreper som «konservativ» og «reaksjonær» blir eksplisitt redegjort for fra intervjuens side. Så vet han i alle fall hvem som spør. Han virker ikke overrasket. Og er fortsatt like blid.

Den amerikanske legeforeningen

Det finnes en jungel av legeforeninger, interessegrupper for leger, organisasjoner for legers særinteresser og ulike legeselskaper i USA. Naturlig nok, ettersom USA har cirka én million registrerte leger i henhold til offisiell statistikk. American Medical

Association (AMA) er den eneste paraplyorganisasjonen som innehar den rollen som tilsvarer vår egen legeforening. AMA er verdens eldste i sitt slag, etablert i Philadelphia i 1847. De fremmøtte delegatene vedtok der verdens første nasjonale regler for legeetikk, og satte standarder som skulle gjelde alle amerikanske leger med hensyn til medisinsk utdanning, trening og praktisering. Visjonen utformet av AMA er forblitt uendret i foreningens snart 170-årige historie: «Better patient health. Smarter medical education. Satisfied physicians and sustainable practices.»

– Bare litt over en firedel av amerikanske leger er organisert i AMA. Likevel sier du at dere er den eneste paraplyorganisasjonen som ivaretar alle legers interesser? Speiler det lave medlemstallet at AMA har mottatt betydelig kritikk for å være nettopp konsernativ og pasientfiendlig, eller ligger det andre forhold bak?

– Det stemmer at vi strever med et for lite antall betalende medlemmer. Jeg tror man må se på måten vi er organisert på, for i alle fall å forstå deler av dette fenomenet. AMAs høyeste, vedtaksføre forsamling består av 520 delegater som i praksis representerer 98 % av amerikanske leger. Delegatene er valgt på bakgrunn av geografi, spesialitet, hvor man befinner seg i sin karriere og praksisform. I tillegg har vi egne minoritetsdelegater for å ivareta særegne grupper. De vedtakene AMA gjør, og de sakene vi setter ut i livet, får betydning for alle amerikanske leger – enten de betaler sin medlemskontingent til oss eller ikke. Jeg vil si at vi har et stort problem med «free riders», altså blindpassasjerer.

Kritikken

– Det lar seg vel likevel ikke undersla at AMA har vært gjenstand for betydelig kritikk? Blant annet er det hevdet at dere systematisk har forsøkt å blokkere alle for-

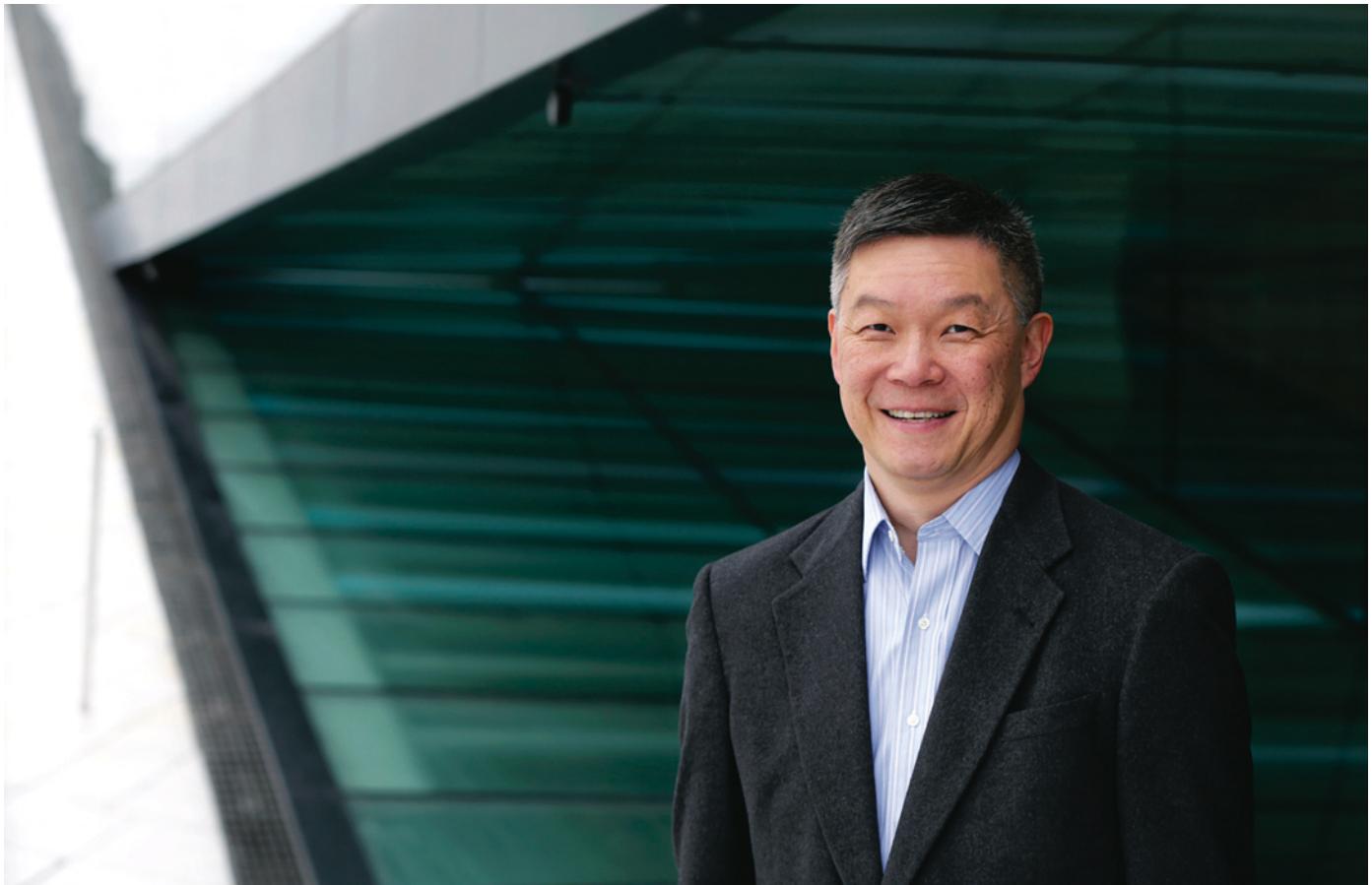

Foto: Ivar Ruud/NTB scanpix

Robert M. Wah

- MD, University of Oregon, spesialist i reproduktiv endokrinologi og obstetrikk/gynækologi
- Undervist og forsket ved Harvard Medical School, University of California, San Diego, og Uniformed Services University of the Health Sciences
- Praktiserer og underviser ved Walter Reed National Military Medical Center, Bethesda, og ved The National Institutes of Health, USA
- Helsedirektør (Chief Medical Officer) for IT-selskapet Computer Sciences Corporation
- President i American Medical Association siden juni 2014

slag om å utdanne tilstrekkelig antall leger og at dere har en tvilsom historie når det gjelder reformer som kunne føre til at alle amerikanere fikk råd til helseforsikring?

– Jeg tror du må huske at i en forening med 170 års historie vil det alltid være noe å sette fingeren på. Historien endrer seg, det samme gjør AMA. Min mening er at AMA er blitt gjort til syndebukk og et prosjektsjonsobjekt. Hvis du ser på vår historie, har vi alltid hatt den samme visjonen om at alle amerikanere skulle være forsikret. Og vårt mål om at den amerikanske medisinsutdanningen skulle holde høy og forutsigbar kvalitet – slik den nå gjør – er blitt bevisst fordred til et anliggende om å forhindre utdanning av leger.

Robert Wah er troverdig når han sier at han er dypt bekymret over de 50 millionene amerikanere som stadig er uten helseforsikring. Han mener at myndighetene har skjøvet legene foran seg i sin motstand mot grunnleggende og tilstrekkelig finansiering som nettopp kunne sikret alle amerikanere nødvendig medisinsk behandling. Det er også et faktum at AMA under hans ledelse har støttet Barack Obamas «Affordable Care Act» og således pådratt seg kritikk fra nytt hold – nå altså under press også fra høyresiden i amerikansk politikk.

– Kritikken i seg selv bekymrer meg ikke. Kritikk er naturlig og et sunnhetstegn. Selv er jeg mest opptatt av å se på systemer som sikrer den beste og mest rettferdige fordelingen av helsetjenester. Økonomiske incentivstrukturer kommer i annen rekke, som en følge av det strategisk overordnede målet.

En kineser fra Oregon

Robert Wahs far var førstegenerasjons innvandrer fra Kina i begynnelsen av forrige århundre. Han brøt opp fra ekstrem fattigdom, i likhet med tusener av kinesere på samme tid, for å jobbe i gruvene eller bygge jernbane i USA. I sin innsættelse som president i AMA fortalte Robert Wah litt om sin bakgrunn, men uten sentimentalitet. Han er opptatt av tradisjon, men gjør et poeng av forskjellen på tradisjon og konvensjoner. Tradisjon er et grunnelement i vår egen historie som vi stadig bygger på, forbeder og utfordrer. Konvensjoner er tomme ritualer som binder oss og gjør oss ufrie.

Jeg har tatt meg den friheten å forsøke å oversette deler av talen til norsk, interesserte leser vil finne både denne og flere av hans taler på AMAs nettside. De er verd å lese. Han snakker altså om innvandringen

til USA: «Dette er et varemerke på vårt lands historie. Den ukuelige søker etter fornyelse og forbedring. Å tiltrekke seg mennesker og deres tradisjoner fra hele verden – og integrere dem i en nasjonal mosaikk. I likhet med så mange immigranter risikerte mine foreldre alt de hadde for å arbeide i et fremmed land, med et språk de ikke kunne og i en fullstendig fremmed kultur. Et sted der tradisjon møtte det ukjente. Deres optimisme møtte utfordringen. Og gjennom deres suksess, ble det samfunnet de skapte – og vårt land – et bedre sted.»

Robert Wah fremstår som stolt av sin kinesiske bakgrunn. Han forteller at hans høyest amerikanske kone – «I chose the blondest, most blue eyed girl I could find» – serverer kinesisk and i stedet for den nesten hellige kalkunen til Thanksgiving. Og han er selvsagt klar over at hans immigrantbakgrunn har vært en drivkraft bak hans suksess, selv om han også fremhever den asiatiske tilbakeholdenheten, ikke å skryte av seg selv, som en egen verdi.

– Min far sa alltid til meg at som kinesere i Oregon er vi dømt til å være annerledes. La oss sørge for å være annerledes på en god måte. (Eller som han selv sa det langt mer elegant på amerikansk: «If we are to stand out, let us be outstanding.»)

Science fiction

Under forberedelsene til intervjuet snublet jeg over Robert Wahs fascinasjon for filmuniversene i henholdsvis *Star Trek* og *Star Wars*, spesielt førstnevnte. Som hobbypsykolog har jeg jo tenkt at det kanskje har med hans grunnleggende egenreferanse til sin fremmedhet – «an alien» – å gjøre. Etter hvert forstår jeg at det handler vel så mye om teknologi og fremskritt.

Robert Wah fikk ansvaret for å bygge opp The Office of the National Coordinator for Health Information Technology i Helse- og omsorgsdepartementet i USA (U.S. Department of Health and Human Services), som rapporterte både til Pentagon og den amerikanske presidenten.

Selv bedyrer han at han selv på ingen måte er noen teknologinerd, snarere tvert imot. Det bekreftes for så vidt litt senere,

under omvisningen i operaen, da han kjemper tappert med og taper kampen mot et ikke veldig avansert videokamera. Men Robert Wah er altså helsedirektør (Chief Medical Officer) i ett av verdens virkelig store IT-selskaper med medisinsk teknologi som hovedsatsingsområde.

– Her i Norge, sett fra mitt lille legekontor i Seljord, strever vi stadig med å få dataprogrammene til å snakke med hverandre og med våre samarbeidspartnere. Er det på samme måten i USA?

– En av mine favoritter, legen Leonard H. «Bones» McCoy i filmen *Star Trek*, sier i en scene om seg selv at han er «a simple

«Når alle blir mest opptatt av å fremme sine egne interesser, ser man seg ikke tjent med å dele informasjon som kunne kommet alle til gode»

country doctor on a 23rd century space ship». Mitt anliggende er at teknologien skal tjene og fasilitere kommunikasjonen mellom legen og pasienten, ikke komme mellom dem. Jeg tror grunnen til at jeg ble hentet inn i denne bransjen, først som rådgiver og leder på nasjonalt nivå og senere i kommersiell virksomhet på verdensbasis, er min evne til å stille de kloke, dumme, relevante spørsmålene. «Hvorfor» må alltid besvares før «hvordan». Det er ikke sant at leger er redd for teknologi. Vi har alltid omfavnet teknologi når den har forbedret omsorgen for pasientene. Men vi er også de første til å slå tilbake når teknologi hindrer arbeidet vårt.

Så sier presidenten for den amerikanske legeforeningen noe som jeg har måttet lytte gjennom ganske mange ganger på opptaket

fra samtalens for å forsikre meg om at jeg hørte rett.

– Det er en ulykke at vi har latt så mange uavhengige aktører konkurrere i dette feltet. Når alle blir mest opptatt av å fremme sine egne interesser, ser man seg ikke tjent med å dele informasjon som kunne kommet alle til gode. Det hemmer de gode løsningene.

Bak kulissene

Den tosomme samtalens er slutt etter en knapp time, og det er tid for omvisning og lunsj. Vi har selskap av Robert Wahs unge, hyggelige forretningskollega og Tidsskriftets redaktør. Alt er på stell.

Likevel aner det meg at den stadig omreisende, trippelarbeidende Robert Wah egentlig er dritteli representasjon og spørsmål han sikkert har fått hundre ganger før, etterfulgt av en obligatorisk omvisning i et oppskrytt operabygg og en svært forglemmelig lunsj. Guiden vår er glitrende, ikke i engelsk, men i formidling, entusiasme og skreddersom for sine gjester. Vi får se kostymeverkstedet, rekvisittlageret, omkleddningsrommene, de teknisk kompliserte sceneelementene.

Så spør den elskelige damen om vi har lyst til å snike oss inn på bakerste rad for å overhøre prøvene på *La Traviata*. Vi famler oss inn, øverst oppے under taket. Det er varmt og stummende mørkt. Jeg tror Robert Wah sitter et par seter bortenfor meg, men kan bare fornemme ham. I orkestergården repeteres utvalgte partier endeløst. Dirigenten avbryter og korrigerer. Musikerne gjentar. Sangerne står litt og henger mellom instruksjonene før de igjen og igjen inntar rollene. Det er intenst, hardt arbeid, ekstrem dedikasjon og perfeksjonisme inntil det uforståelige for andre enn de som om få dager skal formidle sin kunst til publikum.

Det blir selvsagt spekulativt å påstå at Robert Wah hadde tårer i øynene der han satt. Usett i mørket. Men jeg tillater meg likevel å mene at vi var sammen om akkurat det.

Elisabeth Swensen
elswense@online.no